

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת עקב

תשפ"ה

(שנה ח', גליון מס' 402)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

השיעור השבועי מתקיים בכל יום שלישי **באמצעות הזום**

לקבלת קישור כניסה:

052-719-1965 / 055-557-0895

זמן תחילת השיעור:

שעון קיץ - 20:30

שעון חורף - 20:00

לקבלת הגיליון השבועי בדוא"ל:

נא שלחו הודעה לכתובת: k.torat.david@gmail.com

תחת הכותרת "גיליון שבועי"

פרשת עקב התשפ"ה

"בְּרִפְתָּ ה' הִיא תַעֲשִׂיר"

א. "וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ, וּבֵרַכְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ - עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ",
(דברים, ח' - י').

ב. כתב הגה"צ המקובל רבי בן ציון מוצפי שליט"א¹ :
"ידוע, שגלות זאת גלות אדום, שאנחנו שרויים בה זה קרוב לאלפיים שנה
בעוונותינו הרבים, 'עבר קציר, פלה קיץ, ונאנחנו לוא נושענו'²,
ואחת הסיבות העיקריות, ואולי העיקרית שבהן, היא עוון מכירת יוסף הצדיק
ע"ה, כנזכר בזוהר הקדוש³.
ומצינו בזוהר הקדוש⁴, מאמר נוסף, שעל ידי שמירת השבת, יהיה תיקון
למכירת יוסף, וממילא תבוא הגאולה,
שהשבת, קשורה ושייכת לגאולה העתידה, כנזכר לעיל.
וזוה לשונו שם⁵ -

כַּד פְּקִיד לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, בְּמַרְה, עַל שְׁבִתָּא,
בְּגִין, דְּאִתְּנָא מִדַּת דִּינָא, לְקַטְרָגָא עַל הַהוּא חוּבָא דְּצַדִּיק, דְּנִבְיָנוּ לִיה,
דְּאִיהוּ לְקַבִּיל יוֹמָא דְּשִׁבְתָּא, וְאִינוּן אֶפִּיקוּ לִיה לְחוּל.

¹ בספרו הקדוש "שיבת ציון", (פרק ד' - "השבת והגאולה", מאמר "תיקון מכירת יוסף בשמירת השבת", עמודים 126-130).

² ירמיה, ח' - כ'.

³ "זוהר חדש", (פרשת "וישב", דף נ' ע"א).

⁴ "זוהר חדש", (פרשת "בשלח", דף לז' ע"ב).

⁵ "זוהר חדש", (פרשת "בשלח", דף לז' ע"ב).

אמר קודשך בריך הוא, הא אית לון רפואה לההוא חובה, אי אינון נטרין ליומא
דשבתא, דאיהו לקביל צדיק חי העולמים⁶. עד כאן לשוננו.

הרי לך חידוש נפלא, יוסף הצדיק ע"ה מידתו מידת היסוד, והיא מאירה בשבת
שהיא מידת המלכות,
ומאחר שמכרוהו למצרים, שהם הגרועים שבאומות העולם, הנרמזים בימות
החול,

הרי חיללו את מידת המלכות היא שבת!

ולכן, ניתנה לנו השבת, כדי לתקן ולכפר מידת יוסף.

ועתה, נתבאר בזה, מדוע הגאולה תלויה בשמירת שבת,

שכן, בעוון מכירת יוסף, עבדים משלו בנו⁷,

על כן, באה מצוות שמירת שבת, ומכפרת על הגלות, שהיא בעבור מכירת יוסף.

ועוד, מובא בזהר הקדוש⁸, וזה לשוננו -

תא חזי, כתיב בדברות במשנה תורה⁹, 'וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיִּפְדְּךָ
ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם, בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֹרֶעַ נְטוּיָה, עַל כֵּן צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם
הַשַּׁבָּת'.

הכא, אוליף לן אורייתא, רזא עילא,ה

⁶ ותרגום דבריו הקדושים:

קשצוה אותם הקדוש ברוך הוא, במרה, על שבת,

משום, שבאה מדת הדין, לקטרג על אותו החטא של הצדיק, שמכרו אותו,

שהוא כנגד יום השבת, והם הוציאו אותו לחל.

אמר הקדוש ברוך הוא, הרי יש להם רפואה לאותו החטא, אם הם שומרים את יום השבת, שהוא כנגד
צדיק חי העולמים.

⁷ איכה, ה' - ח'.

⁸ תוספת חלק ב', דף רעו' ע"א, סימן ט'.

⁹ דברים, ה' - יד'.

דָּהָא, הָהוּא צָדִיקָא דְאִזְדָּבֵן לְעִבְדָא בְּמִצְרַיִם, וְאַחִילוּ לֵיהּ.
לְקַבְּלֵיהּ, אֵיחֻוּ זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת.
וּבְגִין כֶּךָ, אָמַר לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל,
בְּבַעוּ מִנְכוֹן, הוּוּ דְכִירִין הָהוּא צָדִיקָא דְאִזְדָּבֵן עַל יְדִיכוּ, וְהָוָה לְעִבְדָא בְּמִצְרַיִם,
וּבְהָהוּא חוּבָא אֲתִגְזֹר עֲלֵיכוּ לְאַשְׁתַּעֲבָדָא בְּמִצְרַיִם,
וּלְכַפְּרָא הָהוּא חוּבָה דְזַבִּינְתוֹן לֵיהּ, נְטָרוּ יוֹמָא דְשַׁבְּתָא, וְיִשְׁתַּבֵּיכוּ לְכוֹן,
דָּהָא יוֹמָא דְשַׁבְּתָא, לְקַבְּלֵיהּ אֵיחֻוּ.
כְּדִאוּקִימָנָא בְּרָזָא דְמַהִימְנוּתָא ... וְיוֹסֵף שַׁבַּת אֶקְרִי לְתַתָּא, לְקַבֵּיל צָדִיק חֵי
הָעוֹלָמִים, וְאֶקְרִי שַׁבַּת לְעִילָא,
וּבְגִין כֶּךָ, כְּתִיב ¹⁰, 'עַל כֵּן צִוֵּי ה' אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת' ¹¹. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

¹⁰ דברים, ה' - יד'.

¹¹ ותרגום דבריו הקדושים:

בֹּא וְרֵא, כְּתוּב בְּדִבְרוֹת בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה (דברים, ה' - יד'), 'זָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיִּפְדֶּךָ ה'
אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם, בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה, עַל כֵּן צִוֵּי ה' אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת'.
כָּאן, מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה, סוּד עֲלִיוֹן,
שְׁהֵרִי, הַצָּדִיק הָהוּא שְׁנִמְכַר לְעִבְדָּא בְּמִצְרַיִם, וְחָלְלוּ אוֹתוֹ,
כְּנִגְדּוֹ, הוּא 'זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת'.
וּמִשׁוּם כֶּךָ, אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל,
בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, תִּהְיוּ זֹכְרִים אֶת הַצָּדִיק הָהוּא שְׁנִמְכַר עַל יְדֵכֶם, וְהָיָה עֶבֶד לְמִצְרַיִם, וּבַחֲטָא הָהוּא נִגְזַר
עֲלֵיכֶם לְהִשְׁתַּעֲבָד בְּמִצְרַיִם,
וּלְכַפֵּר עַל הַחֲטָא הָהוּא שְׁמִכְרְתֶם אוֹתוֹ, שְׁמְרוּ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, וַיִּמְחַל לָכֶם,
שְׁהֵרִי יוֹם הַשַּׁבָּת, הוּא כְּנִגְדּוֹ.
כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ בְּסוּד הָאֱמוּנָה ... וְיוֹסֵף נִקְרָא שַׁבַּת לְמַטָּה, כְּנִגְדֵי צָדִיק חֵי הָעוֹלָמִים, שְׁנִקְרָא שַׁבַּת לְמַעְלָה,
וּמִשׁוּם כֶּךָ, כְּתוּב (דברים, ה' - יד'), 'עַל כֵּן צִוֵּי ה' אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת'.

אכן, הדברים ברורים, ולמדנו מהם, גם על השייכות שבין שמירת שבת ליציאת מצרים,

כי על גלות מצרים, שבאה בעבור מכירת יוסף, באה השבת לכפר, ולכן, צריך לזכור יציאת מצרים בשבת, להבין סיבת מצוותה, והיא כפרת מעירת יוסף.

גם נודע, כי לדעה אחת בגמרא¹², 'תפילות, אבות תיקנום' - אברהם, תפילת שחרית, יצחק, מנחה, ויעקב, ערבית.

ותפילת מוסף בראשי חודשים, היא כנגד רחל אמנו ע"ה¹³.

ותפילת מוסף של שבת, כנגד יוסף¹⁴.

וכך נזכר בזוהר הקדוש¹⁵, וזה לשונו -

תָּא חֲזִי, לְקַבֵּל אֵינִין שְׂבַעָה זְכָאִין, פְּקִיד קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאוֹרֵייתָא, לְקַרְבָּא קֶרְבֵּן מוֹסֵף, בְּשַׁבַּע זְמָנִין בְּשַׁתָּא¹⁶,

¹² ברכות, כו' ע"ב.

¹³ כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א (בספרו הקדוש "מדבר קדמות", מערכת ר', ערך "רחל" - אות ה'), משמו של רבינו האר"י הקדוש זיע"א:

"רחל אמנו ע"ה, בזכותה נתנו ראשי חדשים לישראל,

וכן, 'ראשי חודשים לעמך' - ראשי תיבות 'רחל'.

ומוסף ראש חודש, רחל אמנו תקנתו,

שראתה ברוח הקודש, שנשי המדבר לא נכשלו בעגל,

ורמזה שמה, בראשי תיבות - 'ראשי חודשים לעמך'."

¹⁴ "זוהר הקדוש", ("זוהר חדש", פרשת "תולדות", דף מה' ע"ב).

¹⁵ תוספת, חלק ג', דף שב' ע"ב.

¹⁶ היינו:

בגין, לאוספא להו עדונין ותפנוקין מבי מלפא ...
בשבתא, לקבל צדיק יסוד עולם, דאקרי כל, ואקרי שבת, לאוספא ליה עדונין
ממוחא סתימאה ¹⁷. עד כאן דבריו.
ומרנא הגאון החיד"א זצ"ל, האריך והרחיב בעניין מכירת יוסף, בדרש וברמז.
וכך כתב בספרו 'נחל קדומים' ¹⁸, לבאר הפסוק ¹⁹, 'ואתה דבר אל בני ישראל,
לאמר, אך את שבתתי תשמרו, כי אות הוא ביני וביניכם לדתיתכם, לדעת כי אני
יהוה מקדשכם', וזה לשונו -
כי משה רבינו ע"ה, יש בו בחינת יוסף, והוא קיבל חטא השבטים עם יוסף.
ובמרה, קיטרגה מידת הדין, להחזירם למצרים,
דכתיב ²⁰, 'שבע על חטאתיכם'.
ולא רצתה במה שקיבל משה.
ו-ה', נתן להם השבת לכפר, דההוא צדיקא בשביעאה אחיד ²¹.

ב-ז' פעמים בשנה, מתקיים קורבן מוסף.

בשבתות, בראשי חודשים, בראש השנה, ביום הכיפורים, בפסח, בשבועות, בסוכות.

¹⁷ ותרגום דבריו הקדושים:

בא וראה, כנגד אותם שבעה צדיקים, צוה הקדוש ברוך הוא בתורה, להקריב קרבן מוסף, בשבע פעמים
בשנה,

כדי, להוסיף להם תפנוקים ועדונים מבית המלך ...

בשבת, כנגד צדיק יסוד עולם, שנקרא כל, ונקרא שבת, להוסיף לו עדונים מן הממח הנסתר.

¹⁸ פרשת "תצווה".

¹⁹ שמות, לא' - יג'.

²⁰ ויקרא, כו' - יח'.

²¹ היינו:

יוסף הצדיק ע"ה, אחוז ודבוק בבחינת השבת יום השביעי.

וזה שאמר ²², 'וְאַתָּה', שיש בך בחינת יוסף, וקיבלת חטא השבטים, ולא רצתה מידת הדין עד שנתן השבת, אם כן, עליך שאתה רוצה שיתכפר חטא יוסף, 'דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' ²³, 'אֲדֹי' ²⁴ - מיעוט ²⁵, מסיבת מידת הדין שקיטרגה, 'אֶת שְׂבֹתַי תִּשְׁמְרוּ' ²⁶, כי בזה נחה שקטה מידת הדין. עד כאן לשונו. ובספרו 'כסא דודי' ²⁷, כתב, וזה לשונו - ונקדים, מה שראיתי להרב עיר וקְדִישׁ הרב נתן שפירא ז"ל, בעל 'מצת שימורים', בדרשותיו, מכתב יד קודשו. שכתב, דמשה רבינו ע"ה, קיבל לתקן, כל מה שחטאו השבטים עם יוסף, ובזכות זה יצאו ממצרים, דאי לאו הכי, היה מקטרג חטא יוסף, ומעכב יציאת מצרים לעולם. וזה שכתוב ²⁸, 'וַיִּקַּח מֹשֶׁה, אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ, עוֹצֵם וְתוֹקֵף עֲנִיִּין יוֹסֵף עִמּוֹ, שֶׁהוּא יִתְקַן הַכֹּל. וזה שכתוב ²⁹, 'וַיִּחְמְשִׁים עָלָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מֵאָרֶץ מִצְרַיִם', לפי ש- 'וַיִּקַּח מֹשֶׁה, אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ' ³⁰, זהו תורף דבריו.

²² שמות, לא' - יג'.

²³ שמות, לא' - יג'.

²⁴ שמות, לא' - יג'.

²⁵ תלמוד ירושלמי, פסחים, פ"א ה"ד.

²⁶ שמות, לא' - יג'.

²⁷ חלק ב', דרוש כד' - לשבת זכור, עמוד תלז'.

²⁸ שמות, יג' - יט'.

²⁹ שמות, יג' - יח'.

³⁰ שמות, יג' - יט'.

ולפי דברי ה-זוהר חדש³¹, נראה, דמידת הדין לא רצתה במה שקיבל משה, ורצתה שיחזרו למצרים, וניצולו על ידי שמירת שבת.

ועוד אמרו רבותינו ז"ל³², דעמלק בא, על שִׁרְפוּ יְדֵיהֶם מִן הַתּוֹרָה.

ויש להעיר, דעדיין לא ניתנה תורה?

ואפילו תימא, על המצוות שניתנו במרה,

מכל מקום, הא עדיין לא נצטוו בתלמוד תורה.

ונקדים מה שכתב ב-זוהר חדש³², ו-יבסתר תורה³³, דגלות מצרים, היה על מכירת יוסף כב' שנים, לכל שבט - עשר שנים שמכרוהו³⁴,

תוריד מהם עשר שנים, שניכו להם בעבור השבטים הקדושים שמתו במצרים, נשאר רד"ו.

וכשבאו למרה, אמרה מידת הדין, דהיה להם לסבול שבע על חטאתם,

ונתן להם את השבת, דההוא צדיקא שביעאה בה אחיד וכו'³⁵. עד כאן.

ועוד אמרו שם³⁶, וזה לשוננו -

יִמְאֵי טַעְמָא, יְהוֹשִׁעַ אֲנַח קִרְבָּא, וְלֹא מִן שְׁאָר עַמָּא?

אֵלָּא, בְּגִין דְּעַמְלָק אָתָּא עַלְיָהּ, עַל הָהוּא חוּבָא דְשִׁפְתָּא דְלֹא נִטְרִין לִיה,

³¹ מדרש תנחומא, (פרשת "בשלח", אות כה').

³² פרשת "וישב", דף לו' ע"א.

³³ שם, דף לז' ע"א.

³⁴ היינו:

שהרי, עשר פעמים כב', הוא 210.

³⁵ היינו:

כי אותו הצדיק השביעי, הוא יוסף, אחוז בשבת קודש.

³⁶ "זוהר חדש", (פרשת "בשלח", דף לז' ע"ב).

כִּמְה דְאַתְּעִירוּ חֲכָמִים זְכוּרֹנִם לְבִרְכָּה, אֱלִמְלִי נִטְרוּ יִשְׂרָאֵל שְׁבִתָּא קַמָּא, לֹא שְׁלֵטָא
בְּהוּ אוּמָה וְלִשׁוֹן.

מֵה כְּתִיב ³⁷, 'וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, יָצְאוּ מִן הָעֵם לְלֶקֶט, וְלֹא מִצָּאוּ,

וּכְתִיב ³⁸, 'וַיָּבֹא עַמְלֶק' ...

בְּהֵימָא שְׁעָתָא, אָמַר לִיה מֹשֶׁה לִּיהוֹשֻׁעַ, פּוֹק אַגַּח קִרְבָּא בְּעַמְלֶק, דְּהָא לָךְ חֲזָנָא,

בְּגִין, דְּאַתְּ בֵּר בְּרִיָּה דְּהֵהוּא צַדִּיק, וְאַיְהוּ בְּהֵהוּא חוּבָא אֲתִי עֲלֶן ³⁹. עד כאן.

וְעַל פִּי דְבִרֵּי ה' - זְוֹהַר ⁴⁰ וְה' - זְוֹהַר חֲדָשׁ, יבוא הכל על נכון,

דְּדִרִישׁ ⁴¹, 'וַיִּנָּחֶה ה' עַצ' - דָּא אוּרִייתָא,

וּרְוּמָא לְשַׁבָּת, וּגַם 'זֹאת הַתּוֹרָה' ⁴².

וּנִמְצָא, דְּנִיתֵן לְהֵם הַשַּׁבָּת, וְהִיא הַתּוֹרָה, וְהוּא הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְהִינָצֵל מִמִּידַת

הַדִּין שְׁקִיטְרָגָה עַל חֲטָא יוֹסֵף הַצַּדִּיק וְכו'.

ו- 'עַמְלֶק', גִּימַטְרִיא 'מַר',

³⁷ שמות, טז' - כז'.

³⁸ שמות, יז' - ח'.

³⁹ וּתְרַגּוּם דְּבִרְיוֹ הַקִּדּוּשִׁים:

מֵה הַטַּעַם, יְהוֹשֻׁעַ עֵרַךְ קֶרֶב, וְלֹא מִשְׁאֵר הָעָם?

אֵלָּא, מִשּׁוּם שְׁעַמְלֶק בָּא עֲלֵיהֶם, עַל אוֹתוֹ הַחֲטָא שֶׁל שַׁבָּת שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אוֹתוֹ,

כְּמוֹ שֶׁהִעִירוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֹנִם לְבִרְכָּה, אֱלִמְלִי שָׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל שַׁבָּת רַאשׁוֹנָה, לֹא שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם אִמָּה וְלִשׁוֹן.

מֵה כְּתוּב (שְׁמוֹת, טז' - כז'), 'וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, יָצְאוּ מִן הָעָם לְלֶקֶט, וְלֹא מִצָּאוּ,'

וּכְתוּב (שְׁמוֹת, יז' - ח'), 'וַיָּבֹא עַמְלֶק' ...

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לִּיהוֹשֻׁעַ, צֵא וְעֵרַךְ קֶרֶב עִם עַמְלֶק, שֶׁהָרִי לְךָ רֹאיוֹ,

מִשּׁוּם, שֶׁאַתָּה בֶּן בְּנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק, וְהוּא בְּאוֹתוֹ הַחֲטָא בָּא עֲלֵינוּ.

⁴⁰ בפרשת "וישב", דף מט' ע"ב.

⁴¹ שמות, טו' - כה'.

⁴² במדבר, יט' - יד'.

בא, על שבת במרה.

אמור מעתה, זה אחד מטעמי זכירת עמלק,

לזכור, כי בחילול שבת, ומיעוט הדביקות, בא עמלק, להיזהר בזה,

כי איככה נוכל למחות זכרו, כל שסיבת חטא שגרם ביאתו, עודנו בישראל?

**כי בבית שני, נתעורר קנאה ושנאה, ונתעורר עוון יוסף אשר קנאוהו השבטים
ושנאוהו,**

כמו שמפרש ב- 'זוהר חדש' ⁴³, עיין שם באורך.

וזה שנאמר ⁴⁴, 'ה' מִלְכָּךְ גִּאֲוֹת לְבָשׁ, לְבָשׁ ה' עֹז הַתְּאֲזָר',

'הַתְּאֲזָר', גימטריא תרי"ג.

כמו שאמרו דורשי רשומות, **כי שומר שבת, כמקיים כל התורה.**

והם דברי רבותינו ז"ל ⁴⁵, **אין ישראל נגאלים, אלא בזכות השבת,**

שנאמר ⁴⁶, 'בְּשׁוּבָה וְנַחַת תִּשְׁעוּן'. עד כאן לשון מרן החיד"א בקיצור.

ועיין עוד בספריו, שהאריך בזה,

וביניהם, בפירושו על התורה, 'פני דוד' ⁴⁷, על הפסוק ⁴⁸, 'וְזָכַרְתָּ, כִּי עֶבֶד הָיִיתָ
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיֹּצִאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם, בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה, עַל כֵּן צִוְּךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת', שכתב מה שנתבאר לעיל בקיצור,

והוסיף, וזה לשוננו -

'וְזָכַרְתָּ', שתזכור סיבת העבדות, דהיה בעבור יוסף,

⁴³ איכה.

⁴⁴ תהילים, צג' - א'.

⁴⁵ ויקרא רבה, פרשה ג', א'.

⁴⁶ ישעיה, ל' - טו'.

⁴⁷ פרשת "ואתחנן", אות יב'.

⁴⁸ דברים, ה' - טו'.

ומידת הדין, היא הנותנת שתשבו ז' פעמים חשבון זה.
'וּלְצַדִּיק וְכוּ', והיה קטרוג,
על כן, 'צִדִּיק לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת', ושבת מכפרת.
אם כן, היזהרו, שלא תחובו חובת גלות.
ואפשר, שזה טעם שטעו בני אפרים לצאת קודם גאולת ישראל⁴⁹,
דסלקא דעתייהו, שהגלות הוא לזרע השבטים, לא להם,
דאתו מיוסף, שלא חטא, ואדרבא הם חטאו עמו.
ויתכן, שזה רמז יוסף הצדיק לאחיו, שציוה לפניהם⁵⁰, 'וְטַבְּחַ טַבַּח וְהָכֵן' -
לשבת, כמו שאמרו ז"ל⁵¹,
באשר הוא ש"ס טעם לאחיו, לומר להם, שעל ידי השבת יתכפר להם, ויזהרו
לשמור שבת. עד כאן לשונו.
והנה, יש במדרש רבה⁵², על הפסוק⁵³, 'וְטַבְּחַ טַבַּח וְהָכֵן' -
וְאִין 'הָכֵן', אֵלָא שַׁבָּת,
היך מַה דְּאֵתְ אָמַר⁵⁴, 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי, וְהָכִינוּ וְגו'.'
הָדָא אָמַרְהּ, שְׁשֹׁמֵר יוֹסֵף אֶת הַשַּׁבָּת, קִדְּם שְׁלֵא תִנְתֵּן.
⁵⁵ אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵתְהָ שְׁמַרְתָּ אֶת הַשַּׁבָּת עַד שְׁלֵא נִתְּנָה,
חִיִּיד, שְׁאֵנִי עוֹשֶׂה שְׁבֹן בְּנֵךְ יְהִיָּה מְקַרֵּיב בְּשַׁבָּת.

⁴⁹ סנהדרין, צב' ע"ב.

⁵⁰ בראשית, מג' - טז'.

⁵¹ ראש השנה, טז' ע"ב.

⁵² בראשית רבה, פרשה צב', ד'.

⁵³ בראשית, מג' - טז'.

⁵⁴ שמות, טז' - ה'.

⁵⁵ מדרש תנחומא, (פרשת "נשא", אות כח').

מנין?

ממה שקראו בענין⁵⁶, 'ביום השביעי, נשיא לבני אפרים'. עד כאן.

והקשה על כך הרב חיד"א⁵⁷ -

שהרי, כמה מצוות עשה יוסף, ומדוע דווקא על זה ניתן לו שכרו?

ותירץ -

שבמעשה זה, יש יתרון,

שביקש בזה, לרמוז לאֶחָיו, שיהיה להם כפרה על החטא שמכרוהו, על ידי שמירת שבת.

ועל כן, רצה ה' את מעשיו.

ולכן, משה רבינו ע"ה, השתדל על תקנת יום השבת לישראל, במצרים, אצל פרעה⁵⁸,

כי ידע, שלא יוכלו לצאת משיעבודם, עד שיכפרו על חטא מכירת יוסף,

והכפרה, תהא על ידי שמירת שבת קודש. עד כאן.

גם נודע, כי נשמת יוסף הצדיק ע"ה, היא נשמת אדם הראשון⁵⁹,

ולכן, שופריה, ואיקונין שלו, כשל אביו - שהיה גלגול אדם הראשון⁶⁰.

וזה, סוד ירידתו למצרים, עלילת אשת אדוניו, ושיבתו בבית האסורים.

ובמדרש⁶¹, איתא -

שכשפגש אדם הראשון את קין, ושאלו: מה נעשה בדינך?

⁵⁶ במדבר, ז' - מח'.

⁵⁷ בספרו הקדוש "פני דוד", (פרשת "ואתחנן", אות יב').

⁵⁸ שמות רבה, פרשה א', כח'.

⁵⁹ "שער הגלגולים", (הקדמה לב').

⁶⁰ וכמו שנתבאר לעיל באותיות ב'.

⁶¹ בראשית רבה, פרשה כב', כח'.

השיבו : עשיתי תשובה, ונתכפר לי.

אמר אדם : כך כוחה של תשובה!!

פתח ואמר ⁶² : 'מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת'. עד כאן.

וקשה -

מה כוונתו, באומרו, כך כוחה של תשובה?

וכי לא ידע זאת אדם, בחכמתו הנפלאה, שכל רזי תורה היו גלויים לו?

אלא, נראה לבאר -

שאדם הראשון אמר, הרי קיימא לן ⁶³, **היכי דמי בעל תשובה? - באותו פרק, באותה אשה, באותו מקום.**

וכשראה, שבכוח שמירת שבת, אפשר לתקן הכל, כתשובת המשקל,

הבין, שזה טעם שנברא בערב שבת, שהוא זמן כפרתו ומקום כפרתו.

ומעתה, מובן -

שהשומר שבת כהלכתו, מוחלים לו כל עוונותיו ⁶⁴, **שהיא שקולה כנגד כל התורה** ⁶⁵.

אחר כך, ראיתי, להרב יצחק שרים, בספרו 'ליקוטים מפרדס' ⁶⁶, שפירש גם בדרך זאת.

ודע, כי כתבו המקובלים ⁶⁷ -

כי בכוח קבלת שבת, נכרתת מלכות עשיו וישמעאל.

⁶² תהילים, צב' - א'.

⁶³ יומא, פו' ע"ב.

⁶⁴ שבת, קיח' ע"ב.

⁶⁵ שמות רבה, פרשה כה', יב'.

⁶⁶ פרשת "ויקהל", דרוש טו'.

⁶⁷ "דבר בעתו", (חלק א', יום שבת קודש, דף עח' ע"א. ועוד).

ולכן, אנו אומרים בקבלת שבת: 'התנערי מעפר קומי וכו', שהיא עת הגאולה.

וכמו כן, אומרים: 'התעוררי, התעוררי ... כְּמִשׁוֹשׁ חֶתָן עַל פִּלֵּה'."

ג. עניין "טוב", מרומז ב-ג' יסודי עולם. וכדלהלן:

א. אצל יוסף הצדיק ע"ה, מצינו את עניין "טוב", באשר נמכר לעבד בגיל "טוב" שנים⁶⁸.

ב. אצל יעקב אע"ה, מצינו את עניין "טוב", באשר היתה ישיבתו בארץ מצרים "טוב" שנים⁶⁹.

ג. אצל משה רע"ה, מצינו את עניין "טוב", באשר נולד כשהוא "טוב"⁷⁰, ונתמלא הבית כולו אורה בהיותו מהול⁷¹.

והנה, ג' יסודי עולם אלו, זכו והשפיעו מכוח טובתם לכל. וכדלהלן.

א. יוסף הצדיק ע"ה -

את מאמר הכתוב בפרשת "מקץ"⁷², "יַעֲשֶׂה פְּרָעָה, וַיִּפְקֹד פְּקָדִים עַל הָאָרֶץ, וַחֲמִשׁ אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשָׁבַע שָׁנֵי הַשָּׁבַע", תירגם אונקלוס:

"יַעֲבֹד פְּרָעָה, וַיִּמְנֵי מְהִימָנִין עַל אֶרֶץ, וַיִּזְרֹז יֵת אֶרֶץ דְּמִצְרַיִם בְּשָׁבַע שָׁנֵי שׁוֹבְעָא".

והנה, פירוש המילים "וימנני מהימנין", הינו, ימנה אנשים נאמנים.

והדבר צריך ביאור:

היכן מונחים מילים אלו, בתוך המילים "ויפקד פקדים"?

⁶⁸ בראשית, לז' - ב'.

⁶⁹ בראשית, מז' - כח'.

⁷⁰ שמות, ב' - ב'.

⁷¹ סוטה, יב' ע"א.

⁷² בראשית, מא' - לד'.

וראיתי בספר הקדוש "בן לאשרי - ברכה משולשת"⁷³, שביאר בזה, על פי הספרים הקדושים:

שבכל מקום שכוח הרע נמצא בתוקפו, סימן הוא שיש שם הכנה גדולה לענייני קדושה,

ומחמת שהיו המצריים שטופי זימה גדולים ביותר⁷⁴, והיתה בהם טומאה גדולה עד למאוד,

הוצרך הקדוש ברוך הוא, להוריד את יוסף הצדיק למצרים, בכדי שיתן שם הכנה של קדושה, לאותם ס' ריבוא נשמות שיהיו שם.

וטעם הדבר, שדווקא יוסף הצדיק הורד לשם:

הוא מחמת שמידת ה"יסוד", שהיתה ביוסף הצדיק, אשר זיו איקונין שלו היה דומה לשל יעקב אע"ה⁷⁵ - אשר היה דומה לאדם הראשון קודם החטא⁷⁶,

היותה, כוח משקל כנגד זוהמת מצרים,

וכמו שדרשו רבותינו ז"ל⁷⁷:

"יוסף ירד למצרים, וגדר עצמו מן הערוה, ונגדרו ישראל בזכותו".

וידוע⁷⁸, שכל דבר הנמצא ברשותו של האדם, הוא משורש נפשו,

⁷³ בפרשתן, עמודים תקצג'-תקצד'.

⁷⁴ כמאמר הכתוב (בראשית, מב' - ט'), "ערוה הארץ".

וכמאמר הכתוב (יחזקאל, כג' - כ'), "זרמת סוסים זרמתם".

⁷⁵ יעניין בפירוש של רש"י הקדוש. בראשית, לז' - ב'.

⁷⁶ בבא מציעא, פד' ע"א.

"תיקוני הזוהר" (תיקון ע', דף קכח' ע"ב), ובפירוש "מתוק מדבש".

⁷⁷ ויקרא רבה, פרשה לב', ה'.

⁷⁸ "תולדות יעקב יוסף", פרשת "בא".

"דגל מחנה אפרים", פרשת "לך לך".

"מאור עיניים", פרשת "ואתחנן".

ובפרט, באוכל שברשותו.

ואם כן, כאשר יוסף הצדיק, הוא היסוד של מידת ה"יסוד",

אזי, כל האוכל שברשותו, שייך בקדושה זו.

ולפיכך, סיבב הקדוש ברוך הוא, שתהיה התבואה של האומה המצרית, הפרוצים בעריות, אצל יוסף הצדיק הגדור מן העריות.

ולפיכך, תירגם אונקלוס, את דבריו של יוסף הצדיק:

"וַיִּפְקֹד פְּקָדִים" - "וַיִּמְנֵי מִהִמְנִין", והיינו, תִּמְנָה אנשים נאמנים,

כיוון שלצורך השראת קדושה בתבואה, צריך איש קדוש ונאמן.

והנה, על מאמר הכתוב ⁷⁹, "וַיִּבְנֶהוּ בֶן יְהוֹדָע, בֶּן אִישׁ חֵיל, רַב פְּעָלִים מִקְבָּצָאֵל, הוּא הֶכָה אֶת שְׁנֵי אֲרָאֵל מוֹאָב, וְהוּא יָרַד וְהֶכָה אֶת הָאָרִי בְּתוֹךְ הַבָּאָר בְּיוֹם הַשְּׁלֵג", דרשו רבותינו ז"ל ⁸⁰:

"בֶּן אִישׁ חֵיל - שאפילו במיתתו קרוי חי,

רַב פְּעָלִים מִקְבָּצָאֵל - שריבה וקבץ פועלים לתורה,

'הוּא הֶכָה אֶת שְׁנֵי אֲרָאֵל מוֹאָב' - שלא הניח כמותו, לא במקדש ראשון ולא במקדש שני,

'וְהוּא יָרַד וְהֶכָה אֶת הָאָרִי בְּתוֹךְ הַבָּאָר בְּיוֹם הַשְּׁלֵג' -

איכא דאמרי, דתבר גזיזי דברדא, ונחת וטבל ⁸¹,

⁷⁹ שמואל ב', כג' - ב'.

⁸⁰ ברכות, יח' ע"ב.

⁸¹ היינו:

שבניהו בן יהוידע שבר חתיכות קרח, וירד לטבול לקריו, בכדי לעסוק בתורה.

ועיוין בפירושם של "בעלי התוספות" (בבא קמא, פב' ע"ב. בד"ה "אתא איהו"), שנתקשו בזה:

שכן, רק לאחר כמה דורות, תיקן עזרא טבילה לבעל קרי, בכדי לעסוק בתורה?

ותירצו בזה:

איכא דאמרי, דתנא סיפרא דבי רב, ביומא דסיתוא ⁸² " .
ולפי זה, ביאר בספר הקדוש "בן לאשרי - ברכה משולשת" ⁸³ . כדלהלן:
דהנה, הגימטריא של מילות הפסוק ⁸⁴ , "וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחִיו, גִּשּׁוּ נָא אֵלַי
וַיִּגְשׁוּ", עולים למניין 1195,
וכמו כן, הגימטריא, של המילים, "איש חי טבל ביום שלג, טוב שלט לחם",
עולים למניין 1195.
ללמדך:
שהיה יוסף הצדיק שומר על בריתו, והיה מקדש ומטהר את עצמו,
ומחמת שכך, היה נקרא בשם "איש חי", והיה נקרא בשם "טוב".
ולפיכך, דווקא הוא עצמו, היה "שולט" על ה"לחם" - והיינו, התבואה של
האומה המצרית,
כי השומר על בריתו, משפיע את קדושתו גם על המזון שבאמתחתו.
ומדברי רבותינו אלו, למדנו:
שאדם המקפיד על קדושתו, וטובל לקריו, הרי הוא נקרא "איש חי",
וכמו כן, שאדם המקפיד על קדושתו, וטובל לקריו, הרי הוא נקרא "טוב".
ולאור המתבאר לעיל, נראה לבאר בזה:
דמכיוון שהשבת היא מקור הברכה, ומכיוון שהשבת היא מְכַנֶּנֶת כנגד יוסף הצדיק
ע"ה ⁸⁵ , אשר היה שומר את בריתו וזכה למקור הברכה ⁸⁶ ,

שבניהו בן יהוידע, טבל בכדי לאכול חולין בטהרה.

⁸² היינו:

שבניהו בן יהוידע, למד ביום אחד מימות החורף, יום שהוא קצר ביותר, את כל ספר "תורת כהנים".

⁸³ להגה"ק רבי יצחק הכהן הוברמן זיע"א, הצדיק מרעננה,

לפרשת "ויגש", ח"א, עמוד תרכו'.

⁸⁴ בראשית, מה' - ד'.

לפיכך, הוא שהיה "הפקיד הנאמן" על תבואת האומה המצרית,

ובפרט, לאור דבריו של הגה"ק רבינו נתן נטע שפירא זיע"א⁸⁸, בביאור מאמר

שהמילים "בכל ביתי", עולים בגימטריא למניין 474, וכמניין מילת "דעת".

ואם כן, אין לד פֿקיד "נאָמן" יותר, מיוסף הצדיק ע"ה,

אשר זכה להשלים ולתקן חטאו של אדם הראשון, בתכלית הנרצית ביותר.

ב. יעקב אע"ה -

כפי שמצינו למאמר רבי יוסי בן חנינא ⁹⁰:

"שְׁתֵּי שָׁנִים עָשָׂה הָרָעָב, שְׁפִיּוֹן שִׁירָד יַעֲקֹב אָבִינוּ לָשֵׁם, עָלָה הָרָעָב."

ג. משה רע"ה -

⁸⁵ וכמו שנתבאר לעיל באות ב'.

⁸⁶ וכמו שנתבאר בתחילת אות זו.

⁸⁷ "וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ, וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן, וַתֹּאמֶר, קִנִּיתִי אִישׁ אֶת יְהוָה", (בראשית, ד' - ו').

"וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֹּקֶר, וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לַפָּנִי יְהוָה, וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּיתֵם הָרְמֵתָה, וַיִּדַּע אֱלֹקֵנָה אֶת חֲנָה אִשְׁתּוֹ, וַיִּזְכְּרָה יְהוָה", (שמואל א', א' - יט').

ומבואר:

דמצוות "עונה", שהיא חיבור ב' גופים לאחד,

וּמְכַמֵּאֵם הַכְּתוּב (בראשית, ב' - כד'), "עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, וְדָבֵק בְּאִשְׁתּוֹ, וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד",

נקראת בשם "ידיעה", שהיא משורש "דעת".

⁸⁸ בספרו הקדוש "מגלה עמוקות", (פרשת "וּאֵרָא").

⁸⁹ במדבר, יב' - ז'.

⁹⁰ בראשית רבה, פרשה פט', ט'.

כפי שמצינו למאמר רבי יוסי ברבי יהודה ⁹¹ :

"שלושה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן: משה, ואהרן, ומרים,

ושלוש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן: באר, וענן, ומן.

באר - בזכות מרים,

עמוד ענן - בזכות אהרן,

מן - בזכות משה.

מתה מרים - נסתלק הבאר,

שנאמר ⁹² , 'וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם', וכתוב בתריה ⁹³ , 'וְלֹא הָיָה מִיָּסָד לְעֵדָה',

וחזרה בזכות שניהן ⁹⁴ .

מת אהרן - נסתלקו ענני כבוד,

שנאמר ⁹⁵ , 'וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ עֶרְדִּי',

מה שמועה שמע?

שמע, שמת אהרן, ונסתלקו ענני כבוד, וכסבור ניתנה לו רשות להילחם בישראל ...

חזרו שניהם בזכות משה ⁹⁶ ."

ומבואר מכל האמור :

שעל ידי קדושת "טוב" של המחשבה, המביאה את מידות "יסוד ודעת",

⁹¹ תענית, ט' ע"א.

⁹² במדבר, כ' - א'.

⁹³ במדבר, כ' - ב'.

⁹⁴ היינו:

בזכות משה רע"ה, ובזכות אהרן הכהן ע"ה.

⁹⁵ במדבר, כא' - א'.

⁹⁶ היינו:

הבאר וענני הכבוד, חזרו לעם ישראל, בזכותו של משה רע"ה בלבד.

זכו אותם ג' יסודי עולם, למציאת חן וחסד,

וממילא, הם יכלו להשפיע מטובתם לאחרים.

ד. על מאמר הכתוב בפרשת "ואתחנן"⁹⁷, "לא מרבבכם מכל העמים חשק
יהנה בכם, ויבחר בכם, כי אתם המעט מכל העמים", דרשו רבותינו ז"ל במסכת
חולין⁹⁸:

"אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל -

חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה, אתם ממעטין עצמכם
לפני⁹⁹,

נתתי גדולה לאברהם, אמר לפני¹⁰⁰, 'ואנכי עפר ואפר',

למשה ואהרן, אמר¹⁰¹, 'ונחנו מה',

לדוד, אמר¹⁰², 'ואנכי תולעת ולא איש'...

גדול שנאמר במשה ואהרן, יותר ממה שנאמר באברהם,

דאילו באברהם, כתיב, 'ואנכי עפר ואפר'. ואילו במשה ואהרן, כתיב, 'ונחנו מה'."

הנה, יעקב אע"ה, היה "שלימא דאבהן"^{103 104}, וכמו כן היה כלול יחד עם משה
רע"ה.

⁹⁷ דברים, ז' - ז'.

⁹⁸ פט' ע"א.

⁹⁹ וביאר בזה רש"י הקדוש:

"לפי שאין אתם מרבין עצמכם, אלא ממעטין,

לפיכך, חשק בכם,

'כי אתם המעט' - ממעטין עצמכם בעונה."

¹⁰⁰ בראשית, יח' - כז'.

¹⁰¹ שמות, טז' - ח'.

¹⁰² תהילים, כב' - ז'.

"ואנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם וכו' עם."

דהנה, על מאמר הכתוב ¹⁰⁵, "ויאמר ראובן אל אביו, לאמר, את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך, תנה אתו על ידי, ואני אשיבנו אליך", כתב "בעל הטורים":
 "ב' במסורה ¹⁰⁶, דין ¹⁰⁷, ואידך ^{108 109} - 'ופתה תמית קנאה'.
 דורש אותו במדרש, בעדת קורח - דכתיב בהו קנאה ¹¹⁰,
 'ויקנאו למשה במחנה' ¹¹¹ - אלו דתן ואבירם.
 בשביל שאמר ¹¹², 'את שני בני תמית', נתקיים בשני בניו, והם דתן ואבירם.
 'את שני' - בגימטריא, הם דתן ואבירם ¹¹³.

¹⁰³ "זוהר הקדוש", חלק א', דף קמז' ע"ב.

ובעוד מקומות.

¹⁰⁴ צא ולמד מה שכתב בספר "תשב"ץ קטן" (סי' תקמא'), לבעל "הגהות מיימוניות" על הרמב"ם:

"יעקב אבינו, נקרא ישראל, לפי שהיה סוף האבות, ובו כלל האבות והאמהות,

ישראל" -

יצחק, שרה, בבקה, בחל, אברהם, לאה".

¹⁰⁵ בראשית, מב' - לז'.

¹⁰⁶ היינו:

ב' פעמים, מצאנו במסורה לשון של "תמית".

¹⁰⁷ היינו:

מאמרו של ראובן, לאביו - יעקב אע"ה.

¹⁰⁸ היינו:

המקום השני, שבו מצאנו לשון של "תמית".

¹⁰⁹ איוב, ה' - ב'.

¹¹⁰ היינו:

ש-ב' מקומות אלו, בהם נאמר לשון של "תמית", נאמרו בעניינו של קורח שהיה בו את עניין הקנאה.

¹¹¹ תהילים, קו' - טז'.

¹¹² בראשית, מב' - לז'.

ובביאור העניין, כתב מו"ז הגה"ק רבינו יעיש קריספין זיע"א ¹¹⁴ :

"שוב ראיתי בדברי המקובלים ¹¹⁵, דיעקב ומשה הם גוף אחד, ובמידה אחת, אלא, שזה הוא למעלה מזה.

וכמו שכתב בתיקונים ¹¹⁶, יעקב מלבר ומשה מלגאו,

ופירש הרב של"ה ז"ל ¹¹⁷, יעקב הוא מרכבה לתפארת במקומו הנגלה, ומשה מרכבה להנעלם של תפארת שהוא הדעת ...

הרי בפירוש, דמשה ויעקב הם במידה אחת,

ולזה נתקיים הדבר, על ידי משה רבינו ע"ה."

ומבואר מדברי הקדושים :

שמכיוון שמשה רע"ה ויעקב אע"ה, קשורים זה בזה,

אם כן, כאשר דתן ואבירם מתו על ידי משה רבינו ע"ה,

נחשב הדבר, כאילו מתו על ידי יעקב אע"ה.

וממילא, אמירתו של ראובן ¹¹⁸, "אֶת שְׁנֵי בְנֵי תָמִית",

¹¹³ היינו:

המילים "אֶת שְׁנֵי", עולים בגימטריא למניין 761,

וכמו כן, המילים "הם דתן ואבירם" עם ג' המילים, עולים למניין זה.

¹¹⁴ בספרו הקדוש "פרח שושנה" על התורה.

¹¹⁵ יעוין בדברי ה"זוהר הקדוש" (בראשית, דף כג' ע"ב): "ובגין כך, יעקב משה ויוסף כחדא אַזלי".

ועיין עוד בספר "עץ חיים", להמהרח"ו זיע"א (שער הכללים. ובשער מ', דרוש ו').

ובספר "עמק המלך", להגה"ק רבינו נפתלי הרץ בכרך זיע"א (שער יד', פרק קיח'),

ובספר "קהלת יעקב", להגה"ק רבינו יעקב צבי יאליש זיע"א - תלמיד "החזקה מלובלין" זיע"א (ערך לב').

¹¹⁶ "תיקוני הזוהר" (תיקון יג', דף כט' ע"א).

¹¹⁷ בראשית, פרשת "ויצא", תורה אור - ב'.

¹¹⁸ בראשית, מב' - לז'.

נתקיימה, שהמית משה רע"ה - מכוחו של יעקב אע"ה, את שני צאצאיו של ראובן - דתן ואבירם.

ומעתה, כאשר דרשו רבותינו ז"ל^{119 120}, "גדול שנאמר במשה ואהרן, יותר ממה שנאמר באברהם":

דבר זה, כלול אף ביעקב אע"ה, שהיה ענוותן גדול מאין כמותו!

ה. הנה, יוסף הצדיק ע"ה, נהג במידת הענווה בכל חיי חיותו, הן בזמני צמיחה והן בזמני שפל. וכדלהלן:

א. כתב הגה"ק רבינו עזריה פיגיו זיע"א¹²¹:

"כי עם היות מדרך העולם, להימצא שתי סיבות, הפכיות ונגדיות, שמתוכן בא האדם, לידי המעדה להתפקר, חלילה, נגדו - יתברך, ולהרחיקו ממחשבתו,

והן: רוב טובה והצלחה, והפלגת צרה ומצוקה.

כמאמר החכם ע"ה¹²², 'שְׁנֵא וּדְבַר כְּזָב הִרְחַק מִמֶּנִּי, רָאשׁ וְעֶשֶׂר אֶל תִּתֶּן לִי, הִטְרִיפֵנִי לְחֵם חֻקִּי. פֶּן אֶשְׁבַּע, וְכַחֲשֵׁתִי, וְאֶמְרֵתִי מִי יְהוָה, וּפֶן אֶנְרֶשׁ, וְגִנְבֵתִי, וְתַפְשֵׁתִי שֵׁם אֱלֹהִי'.

הנה, העידה תורתנו, שתתעלה, כי יוסף הצדיק ע"ה, לא כן היה,

כי בכל אחד משני קצוות אלו שעברו עליו, מן ה' לא סר לבו,

אלא¹²³, 'וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף, תַּמִּיד הִיָּה ה' עִמּוֹ, חֻקּוֹ זָכְרוֹנוֹ לִפְנֵינוּ לְבִלְתִּי יַחְטֹא לוֹ'.

וזה, בין בזמן העבר, שהיה יוסף איש מצליח, ברוח ההצלחה, וְשׁוֹפֵעַ הַטּוֹבָה,

¹¹⁹ חולין, פט' ע"ב.

¹²⁰ וכפי שהובא לעיל בתחילת אות זו.

¹²¹ בספרו הקדוש "בינה לעיתים" (מאמר "עת לחשות", דרוש סז).

¹²² משלי, ל', ח' - ט'.

¹²³ בראשית, לט' - ב'.

וגם, בקצה האחר, עתה, בהיותו למס עובד, בבית מי שהוא אדון לו, ורואה בעצמו בגדר 'עבד', שאין לך מדריגה שפלה ממנה.

ועם כל זה, קיים בעצמו ¹²⁴, 'כֹּס יְשׁוּעוֹת אֲשָׁא, וּבָשָׁם ה' אֶקְרָא' - 'צָרָה וְיָגוֹן אֲמַצָּא ... וּבָשָׁם ה' אֶקְרָא' ¹²⁵."

ב. על מאמר הכתוב ¹²⁶, "וַיְהִי יְהוָה אֶת יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ מְצֻלִּיחַ, וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי", כתב הגה"ק רבינו אברהם שמואל בנימין סופר זיע"א ¹²⁷:

"יש לפרש, דיוסף, היה משכיל לכל דרכיו,

ובכל משך ימיו, באיזה מצב שנמצא, לא עזב את ה', והיה דבוק בו.

על כן, כשנעשה איש מצליח, וזרחה לו שמש ההצלחה, וקרנו נתרומם,

לא היה נתון תחת השפעות ההצלחה, ולא נתרומם בגאוה, ולא הלך בגדולות ובנפלאות.

אלא, אדרבא, ההצלחה היתה נתונה תחתיו, והוא היה מושל עליה.

כאשר פירשו הקרא ¹²⁸, 'נִמְשָׁל בְּבִהְמוֹת נְדָמוֹ' -

אם אין ביכולת האדם להיות 'מושל' על יצרו, אלא, הוא נכנע וכפוף תחת יצרו, והוא 'נִמְשָׁל' ממנו,

אזי, 'בְּבִהְמוֹת נְדָמוֹ',

נחשב כמו בהמות יער, שאין להם בחירה וכוח התגברות.

וזהו שאמר 'וַיְהִי אִישׁ מְצֻלִּיחַ' -

כלומר, שהיה אדון על הצלחתו, והיה מושל עליה."

¹²⁴ תהילים, קטז' - יג'.

¹²⁵ תהילים, קטז', ג' - ד'.

¹²⁶ בראשית, לט' - ב'.

¹²⁷ בספרו הקדוש "חשב סופר", על פרשת "וישב".

¹²⁸ תהילים, מט' - יג'.

ויעויין עוד, מה שכתב בזה, מו"ז הגה"ק רבינו אליהו בן הרוש זיע"א¹²⁹ :

דהנה, ידועים ומפורסמים דברי רש"י הקדוש¹³⁰, שבכל מקום שנאמר במקרא "אנשים", הוא מלשון "חשיבות".

ואם כן, כאשר נאמר "איש מצליח", הוא מלשון "חשיבות".

ולאור דבריו הקדושים, נראה להוסיף בביאור דברי הגה"ק רבינו אברהם שמואל בנימין סופר זיע"א :

שלפיכך, היה יוסף הצדיק ע"ה, אדון ומושל על הצלחתו, וזאת מחמת היותו "איש חשוב", והאדם הנחשב, הרי הוא שולט על הצלחותיו. ומעתה, נשכיל ונבין, מפני מה זכה יוסף הצדיק ע"ה להצלחה. וכדלהלן :

א. על מאמר הכתוב¹³¹, "וַיְהִי יְהוָה אֶת יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ מְצַלֵּחַ, וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמֶּצְרִי", כתב הגה"ק בעל "בן לאשרי - ברכה משולשת"¹³² :

שהמילים "וַיְהִי אִישׁ מְצַלֵּחַ", עולים בגימטריא למניין 520, וכמו כן, המילים "כֹּה נִצַּל שֵׁיחַ אֲמֹנִי", עולים בגימטריא למניין זה. וביאור העניין :

דהנה, רחל אמנו ע"ה, מסרה לאחותה - לאה אמנו ע"ה את הסימנים, ולא גילתה זאת ליעקב אע"ה,

ובשכר זאת שרחל אמנו ע"ה, שתקה, ולא גילתה ליעקב אע"ה ששָׁחָה את הסימנים ללאה אמנו ע"ה, ניצל יוסף הצדיק ע"ה¹³³.

ונראה לבאר בזה :

¹²⁹ בספרו הקדוש "ברכת אליהו", על פרשת "וישב".

¹³⁰ במדבר, יג' - ג'.

¹³¹ בראשית, לט' - ב'.

¹³² בפירושו על פרשת "וישב".

¹³³ בראשית רבה, פרשה פד', י'.

שתכליתה של "מידת השתיקה", שאחזה בה רחל אמנו ע"ה, נעוצה בעניין "מידת הענווה", מכוח ידיעתה והבנתה, שכך הוא רצון הבורא ית"ש.

ב. על מאמר הכתוב ¹³⁴, "וְהִדְרֵךְ צֶלַח רֶכֶב עַל דְּבַר אֶמֶת, וְעֲנִיָּה צֶדֶק, וְתוֹרֵךְ נוֹרְאוֹת יִמְיָנֶךָ", כתב הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א ¹³⁵ :

שהצלחה לכווין לאמיתה של תורה, נעוצה ב-"מידת הענווה".

שכן, "הצלחה", היא התגברות על מכשולים, וכמו שנתבאר בדברי רבותינו ז"ל בעניינו של יוסף הצדיק ע"ה ¹³⁶, 'גִּבֹּר קִפּוּז', שפירושו "מדלג וקופץ".

ולצורך התגברות זו, אי אפשר ללא "מידת הענווה", ומחמת שהיתה בו "מידת הענווה", וממילא, הוא הצליח להתגבר על המכשולים,

אזי, הוא זכה לידיעות נשגבות ונעלות בדברי התורה הקדושה.

ו. כתב הגה"ק רבינו נחמן זיע"א מברסלב ¹³⁷ :

"מי שהוא שמח תמיד, על ידי זה הוא מצליח".

ומקור דבריו הקדושים, הינם בדברי רבותינו ז"ל ¹³⁸, על מאמר הכתוב ¹³⁹, "וַיְהִי יְהוָה אֶת יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ מְצֻלִיחַ, וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי":

"רַבִּי בְּרַכְיָה אָמַר, גִּבֹּר קִפּוּז",

¹³⁴ תהילים, מה' - ה'.

¹³⁵ פרשת "חוקת", (עמודים תצא-תצב).

¹³⁶ בראשית רבה, פרשה פו', ד'.

¹³⁷ בספרו הקדוש "ספר המידות" (ערך הצלחה, חלק שני, אות א').

¹³⁸ בראשית רבה, פרשה פו', ד'.

¹³⁹ בראשית, לט' - ב'.

וביאר בזה ה"מתנות כהונה":

"איש מקפיץ, כלומר, צָהָל ושמח ולב טוב".

ובביאור העניין, כתב הגה"ק רבינו קלונימוס קלמן הלוי אפשטיין זיע"א ¹⁴⁰ :

"ונקדים עוד, מה דאיתא במדרש ¹⁴¹, ששכינה ירדה עם יוסף הצדיק למצרים, והוא גלות השכינה ...

נמצא, היה ליוסף הצדיק צער גדול מגלות השכינה הקדושה, ומה גם צער גלותו מבית אביו וְאָחָיו הצדיקים ¹⁴²,

כי גם שהיה מושל בכל עשירות של פוטיפר, והיה מושל בכל אשר לו,

אף על פי כן, היה בגלות בין הַמְצָרִים, ומרוחק מבית אביו וְאָחָיו הצדיקים, ואין לך צרה גדולה מזו.

ואף על פי כן, בכל זאת, עשה עצות בנפשו, להרחיק מליבו כל העצבות,

שזהו מניעה גדולה שבכל המניעות, בהיות אדם סָר וְזָעַף, כידוע מדברי קדושים עליונים.

והסיח דעתו, מדאגתו וצערו וצרתו, בהיותו מרוחק מבית אביו,

והיה בשמחה תמיד, כדי שיהיה יוכל לעבוד השם יתברך, בשמחה ומטוב לב מרוב כל ...

כי כן שמעתי פירוש המשנה ¹⁴³, 'משנכנס אב ממעטין בשמחה' -

פירוש, ממעטין את צער ודאגות, בשמחה ... עם שמחה,

על ידי שמחה שיש לאדם, הוא ממעט גלות השכינה ...

וזה יִיָּהִי ה' אֶת יוֹסֵף -

¹⁴⁰ בספרו הקדוש "מאור ושמח", על פרשת "וישב".

¹⁴¹ בראשית רבה, פרשה פו', ב'.

¹⁴² וכפי שהובא לעיל באות ב', מדבריו של ה"אלשיך הקדוש" זיע"א.

¹⁴³ תענית, פרק ד' משנה ו'.

פירוש, צער גדול היה ליוסף, על גלות השכינה שהיתה עמו במצרים, להשתתף
עמו בצערו, שהיה לו על פרידתו מבית אביו ...

וַיְהִי אִישׁ מִצְלִיחַ -

כדפירש המדרש ¹⁴⁴, 'גִּבֹּר קִפּוּז',

דהיינו, שהיה בשמחה וטוב לב, לעבודת השם יתברך, והגם שהיה בצער ...

על כן, היה תמיד בשמחה ובטוב לב, לעבודת השם יתברך, ובזה המתק הצער
מהשכינה ומעצמו, כמאמר 'ממעטין בשמחה'.

והמשיך כל הצרות, על כל העובדי כוכבים ומזלות".

ז. עוד מצינו, בעניין "סוד ההצלחה", בדברי הגה"ק בעל "בן לאשרי - ברכה
משולשת" זיע"א ¹⁴⁵, על מאמר הכתוב ¹⁴⁶, "וַיְהִי יְהוָה אֶת יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ
מִצְלִיחַ, וַיְהִי בֵּית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי":

שיוסף הצדיק ע"ה, עסק בכל כוחו בדברי התורה הקדושה,

ולפיכך, הוא זכה להצליח בכל מעשיו וענייניו.

והנה, מצינו במסכת עבודה זרה ¹⁴⁷, למאמרו של רבי יהושע בן לוי:

"דבר זה, כתוב בתורה, ושנוי בנביאים, ומשולש בכתובים,

כל העוסק בתורה, נכסיו מצליחין לו.

כתוב בתורה, דכתיב ¹⁴⁸, 'וַיִּשְׁמְרֵם אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, לְמַעַן
תִּשְׁכַּלּוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ',

¹⁴⁴ בראשית רבה, פרשה פו', ד'.

¹⁴⁵ בפירושו על פרשת "וישב".

¹⁴⁶ בראשית, לט' - ב'.

¹⁴⁷ יט' ע"ב.

¹⁴⁸ דברים, כט' - ח'.

שנוי בנביאים, דכתיב ¹⁴⁹, 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיד, והגית בו יומם ולילה, למען תשמר לעשות ככל הכתוב בו, כי אז תצליח את דרכך, ואז תשפיל', משולש בכתובים, דכתיב ¹⁵⁰, 'כי אם בתורת ה' חפצו, ובתורתו יהגה יומם ולילה. והיה כעץ שתול על פלגי מים, אשר פריז יתן בעתו, ועלהו לא יבול, וכל אשר יעשה יצליח'."

ומכוח זה, כתב הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א ¹⁵¹:

סיסוד ההצלחה, נעוץ אך ורק ב"עסק התורה".

וכמו שנתבאר בדברי רבותינו ז"ל בעניינו של יוסף הצדיק ע"ה ¹⁵², 'גבר קפוז', שפירושו "מדלג וקופץ",

שבוודאי, כל הצלחתו נבעה מעצם היותו "עוסק בתורה".

ח. והנה, הן להמתבאר ¹⁵³, שעיקר הצלחתו של יוסף הצדיק ע"ה, היתה מחמת "מידת הענווה",

והן להמתבאר ¹⁵⁴, שעיקר הצלחתו של יוסף הצדיק ע"ה, היתה מחמת שהיה שרוי "בשמחה",

והן להמתבאר ¹⁵⁵, שעיקר הצלחתו של יוסף הצדיק ע"ה, היתה מחמת שהיה עוסק "בדברי תורה",

נראה לבאר בסייעתא דשמיא, ש-ג' דברים אלו, תלויים זה בזה:

דהנה, כתב שלמה הע"ה ¹⁵⁶, "עקב ענוה יראת יהוה, עשר וכבוד וחיים".

¹⁴⁹ יהושע, א' - ח'.

¹⁵⁰ תהילים, א', ב' - ג'.

¹⁵¹ פרשת "כי תבוא", (עמוד תתא').

¹⁵² בראשית רבה, פרשה פו', ד'.

¹⁵³ לעיל באות ה'.

¹⁵⁴ לעיל באות ו'.

¹⁵⁵ לעיל באות ז'.

והנה, מילת "יָאֵת", עולה בגימטריא למניין 611,
וכמו כן, מילת "תורה", עולה בגימטריא למניין 611.
וממילא, מי שיש בו את "מידת הענווה", יש בו "תורה", ויש בו "יראת שמים",
וכמו כן, יש בו את כל הדברים הגורמים לשמחה, שהם "עֵשֶׂר וְכַבֹּד וְחַיִּים".
ומעתה, תשכיל ותבין :

א. כתב גאון עוזינו הרב חיד"א זיע"א ¹⁵⁷ :
"ומה גם, לפי מה שכתבו גורי האר"י זצ"ל, דיוסף הצדיק היה נפש אדם הראשון,
וכמו שכתוב בנושאי ארונו של יוסף, 'לִנְפֹשׁ אָדָם' ¹⁵⁸ ... דאבוהון דכולהו אדם".
והיינו :

שיוסף הצדיק ע"ה, זכה לתקן את חטאו של אדם הראשון.
ב. על מאמר הכתוב בפרשת "וישב" ¹⁵⁹ , "וַיְהִי כְּהִיּוֹם הַזֶּה, וַיָּבֹא הַבִּיטָה
לַעֲשׂוֹת מְלָאכָתּוֹ, וַאֲיִן אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבֵּית שָׁם בְּבֵית", דרשו רבותינו ז"ל ¹⁶⁰ :
" וַיָּבֹא הַבִּיטָה לַעֲשׂוֹת מְלָאכָתּוֹ - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, שַׁבַּת הָיָה,
דְּכָתִיב ¹⁶¹ , "כִּי בּוֹ שַׁבַּת מִכָּל מְלָאכָתּוֹ",

ומה מְלָאכָה הָיְתָה לוֹ?

שׁוֹנָה וְקוֹרָא, מַה שְּׂאָבִיו לְמַדּוֹ".

ג. על מאמר הכתוב בפרשת "וישב" ¹⁶² , "וַיְהִי יְהוָה אֶת יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ
מְצַלִּיחַ, וַיְהִי בֵּית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי", כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א ¹⁶³ :

¹⁵⁶ משלי, כב' - ד'.

¹⁵⁷ בספרו הקדוש "דבש לפי", (מערכת ע').

¹⁵⁸ במדבר, ט' - ו'.

¹⁵⁹ בראשית, לט' - יא'.

¹⁶⁰ ילקוט שמעוני, (פרשת "וישב", רמז קמו').

¹⁶¹ בראשית, ב' - ג'.

"נראה לי בסייעתא דשמיא -

דידוע, יעקב אע"ה, יש בשמו ז' הוי"ת ¹⁶⁴,

כי מספר 'יעקב', עולה מספר ז' הוי"ת ¹⁶⁵, שהם של ז' ספירות: חסד, גבורה,
תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות,
שהם שבעת ימי השבוע ...

אך יוסף הצדיק ע"ה, שמו מספר ששה הוי"ת ¹⁶⁶,

שהם כנגד ששה ימי החול, וכנגד שבת - לא יש לו שם הוי"ה.
ועניין אשת פוטיפרע, היה בשבת,
ולכן, צריך לו שמירה בשבת יותר.

על כן ¹⁶⁷, 'יִיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף' -

שחיבר עמו, עוד שם אחד משמות הוי"ה, כדי להשלים לו כנגד יום השביעי.

ואז ¹⁶⁸, 'יִיְהִי אִישִׁי' -

ראשי תיבות: אֶת יוֹם שַׁבַּת, או: אֶת יוֹם שְׁבִיעִי - 'מִצְלִיחַ' ¹⁶⁹.

¹⁶² בראשית, לט' - ב'.

¹⁶³ בספרו הקדוש "בן איש חי דרשות", על פרשתו.

¹⁶⁴ היינו:

מילת "יעקב", עולה בגימטריא למניין 182,

וכמו כן, ז' פעמים שם הוי"ה, עולים בגימטריא למניין זה.

¹⁶⁵ וכדלעיל בהערה הקודמת.

¹⁶⁶ היינו:

מילת "יוסף", עולה בגימטריא למניין 156,

וכמו כן, ו' פעמים שם הוי"ה, עולים בגימטריא למניין זה.

¹⁶⁷ בראשית, לט' - ב'.

¹⁶⁸ בראשית, לט' - ב'.

ולכך¹⁷⁰, וְיִהְיֶה בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמְּצָרִי -

באין מורא ופחד, כי עתה נשלמו בו ז' הויו"ת, כנגד כל שבעת ימי השבוע".

ד. מצוות שבת קודש, מְכַנֶּנֶת כנגד יוסף הצדיק ע"ה, והיא התיקון כנגד מכירתו של יוסף הצדיק ע"ה. וכמו שנתבאר לעיל¹⁷¹.

ה. בהיות יוסף הצדיק ע"ה "אִישׁ מְצֻלָּח"¹⁷², בסיבות "מידת הענווה"¹⁷³ - "מידת השמחה"¹⁷⁴ - "עמל התורה"¹⁷⁵,

הוא זכה להשלים את תיקון חטאו של אדם הראשון.

ו. משכך, הוא זכה להשלים את אותו התיקון, באמצעות שמירת שבת קודש, שכן קיימא לן¹⁷⁶:

"היכי דמי בעל תשובה?

באותו פרק, באותה אשה, באותו מקום".

וכאשר יוסף הצדיק ע"ה עלה ונתעלה, הוא זכה להגיע לידי תכלית שמירת שבת קודש,

המתקנת את חטאו של אדם הראשון, שנולד ביום השישי, והרי זה בבחינת "באותו הפרק ובאותו המקום".

עוד תשכיל ותבין:

א. כתב רבינו האר"י הקדוש זיע"א¹⁷⁷:

¹⁶⁹ בראשית, לט' - ב'.

¹⁷⁰ בראשית, לט' - ב'.

¹⁷¹ באות ב'.

¹⁷² בראשית, לט' - ב'.

¹⁷³ וכמו שנתבאר לעיל באות ה'.

¹⁷⁴ וכמו שנתבאר לעיל באות ו'.

¹⁷⁵ וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

¹⁷⁶ יומא, פו' ע"ב.

"דע, שמשה היה בחינת אדם הראשון,

וכמו שאדם הראשון היה הכולל כל הנשמות בעולם, כן משה שקול ככל ישראל.

ולפי שאדם הראשון ישב קל' שנה¹⁷⁸, ולא נזדווג עם חוה, ואחר כך הוליד שת,

כן היתה יוכבד בת קל' שנים כשילדה למשה.

ואחר ה-קל' שנה דאדם הראשון, שהיה רע, שהוליד רוחין ומזיקין¹⁷⁹,

ואלו היו אותן שהיו בכור הברזל במצרים, לצרפס.

ואחר כך יצא משה, שהוא טוב',

וזה שנאמר¹⁸⁰, 'וַיִּתְּרָא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא'."

ומכיוון שיוסף הצדיק ע"ה, אף הוא, בא לתקן את חטאו של אדם הראשון,

התבונן משה רע"ה בהנהגותיו, ומצא בו את עניין "נָתַן עֵינָיו וְלָבָו"¹⁸¹,

ועוד מצא בו, את אשר זכה להיות "אִישׁ מְצַלִּיחַ"¹⁸², בסיבות "מידת הענווה"¹⁸³

- "מידת השמחה"¹⁸⁴ - "עמל התורה"¹⁸⁵.

וממנו למד משה רע"ה, להלכה ולמעשה.

ב. "מידת הענווה" היתה בו במשה רע"ה, וכמאמר הכתוב¹⁸⁶, "וְהָאִישׁ

מֹשֶׁה, עָנָו מְאֹד, מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה".

¹⁷⁷ בספרו הקדוש "ליקוטי תורה", (פרשת "כי תשא").

¹⁷⁸ עירובין, יח' ע"ב.

¹⁷⁹ עירובין, יח' ע"ב.

¹⁸⁰ שמות, ב' - ב'.

¹⁸¹ שמות רבה, פרשה א', כז'.

¹⁸² בראשית, לט' - ב'.

¹⁸³ וכמו שנתבאר לעיל באות ה'.

¹⁸⁴ וכמו שנתבאר לעיל באות ו'.

¹⁸⁵ וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

ג. "מידת השמחה" היתה בו במשה רע"ה, וכמאמרם ז"ל¹⁸⁷, "ישמח משה במתנת חלקו, כי עבד נאמן קראת לו".

ד. מכוח "מידת השמחה", זכה משה רע"ה למצוות השבת. וכדלהלן.

דהנה, על מאמר הכתוב בפרשת "שמות"¹⁸⁸, "ויהי בימים ההם, ויגדל משה ויצא אל אחיו, ויבא בסבלתם, ויבא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו", דרשו רבותינו ז"ל¹⁸⁹:

"ויבא בסבלתם" - ראה שאין להם מנוחה.

הלך ואמר לפרעה, מי שיש לו עבד אם אינו נח יום אחד בשבוע הוא מת,

ואלו עבדיך, אם אין אתה מניח להם יום אחד בשבוע הם מתים.

אמר לו, לך ועשה להם כמו שתאמר,

הלך משה, ותקן להם את יום השבת לנוח",

והנה, על תפילת "ישמח משה במתנת חלקו, כי עבד נאמן קראת לו", כתב הגה"ק רבינו מרדכי הכהן זיע"א¹⁹⁰:

"לא אמר 'שמח', אלא 'ישמח',

שבכל שבת ושבת, הוא שמח עמה מחדש".

ה. "עמל התורה", היה בו במשה רע"ה, ובפרט בהיותה נקראת על שמו, וכמאמר הכתוב¹⁹¹, "זכרו תורת משה עבדי, אשר צויתי אותו בחרב על כל ישראל, חקים ומשפטים".

¹⁸⁶ במדבר, יב' - ג'.

¹⁸⁷ בנוסח תפילות השבת.

¹⁸⁸ שמות, ב' - יא'.

¹⁸⁹ שמות רבה, פרשה א', כח'.

¹⁹⁰ בספרו הקדוש "שפת כהן" על התורה, (שמות, כ' - ח').

¹⁹¹ מלאכי, ג' - כב'.

ו. לפיכך, דווקא משה רע"ה, הוא אשר התעסק ביוסף הצדיק ע"ה, בעת יציאת מצרים.

דהנה, בסוף פרשת "ויחי", נאמר ¹⁹², "וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר, פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם, וְהָעִלְתֶם אֶת עֲצֹמֹתַי מִזֶּה".

ובריש פרשת "בשלח", נאמר ¹⁹³, "וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצֹמֹת יוֹסֵף עִמּוֹ, כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁבִיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר, פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם, וְהָעִלְתֶם אֶת עֲצֹמֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם".

והנה, מצינו במסכת סוטה ¹⁹⁴ :

"תנו רבנן -

בא וראה כמה חביבות מצוות על משה רבינו, שכל ישראל כולן נתעסקו בביזה,

והוא, נתעסק במצוות,

שנאמר ¹⁹⁵, 'חֲכָם לֵב יִקַּח מִצְוֹתַי וְגוֹ'."

שכן, בהיות יוסף הצדיק ע"ה, מורה הדרך של משה רע"ה, בעניין תיקון חטאו של אדם הראשון,

התעסק בו משה רע"ה, והעלה את עצמותו ואת עצמותיו מארץ מצרים.

ז. הנה, על מאמר הכתוב בפרשת "שמות" ¹⁹⁶, "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, אֲסַרְהָ נָא וְאֶרְאֶה אֶת הַמִּרְאָה הַגָּדֹל הַזֶּה, מִדּוּעַ לֹא יִבָּעַר הַסֵּנֶה", כתב הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א ¹⁹⁷ :

¹⁹² בראשית, נ' - כה'.

¹⁹³ שמות, יג' - יט'.

¹⁹⁴ יג' ע"א.

¹⁹⁵ משלי, י' - ח'.

¹⁹⁶ שמות, ג' - ג'.

¹⁹⁷ פרשת "שמות", עמוד מו'.

"בא וראה, שְׁבִמְכֹן הגדיר משה בברכתו ליוסף, את ה' יתברך, בתור "שְׁכֵנִי סֶנֶה"
198,

כי בסנה, נרמז גודל ניסיונו של יוסף.

והוא, כמו שנתבאר ¹⁹⁹, שהניסיון לא היה בפשטות,

אלא, שהיצר הרע בעצמו עמד נגדו!

בבחינת, מה שאמרו ²⁰⁰, גבי רב עמרם חסידא שאמר ליצרו: חזי זאת נורא ²⁰¹,
ואנא בשרא.

ודוק בפסוקים אלו, ותמצא -

כי 'מִדּוּעַ לֹא יִבְעַר הַסֶּנֶה' ²⁰², הוא ראשי תיבות 'מילה',

כלומר, יוסף נתנסה באות ברית קודש!

ולכן, נאמר ²⁰³, 'וְהִנֵּה הַסֶּנֶה בֵּיעַר בְּאֵשׁ', היינו, אש ממש,

שהיצר בעצמו שהוא אש, עמד כנגדו.

וזה 'לִבַּת אֵשׁ' ²⁰⁴, שעולה בגימטריא בְּמִכּוֹן: 'את נסיון יוסף' ²⁰⁵.

¹⁹⁸ דברים, לג' - טז'.

¹⁹⁹ "באר משה", (בראשית, חלק ב', פרשת "וישב", עמוד תשל').

²⁰⁰ קידושין, פא' ע"א.

²⁰¹ היינו:

אש.

²⁰² שמות, ג' - ג'.

²⁰³ שמות, ג' - ב'.

²⁰⁴ שמות, ג' - ב'.

²⁰⁵ היינו:

המילים "לִבַּת אֵשׁ", עולים בגימטריא למניין 733.

וכמו כן, המילים "את נסיון יוסף", עולים בגימטריא למניין זה.

ואילו 'הסנה איננו אפל'²⁰⁶, בגימטריא 'יסוד צדיק' - עם ח' האותיות ו-ב' הכוללים²⁰⁷.

ולפיכך, כשבירך משה את שבטי יוסף, אמר, 'וירצון שְׁכֵנֵי סִנְה'²⁰⁸ -

כי יוסף הצדיק, עמד בניסיון המרומז בסנה, ועשה בזה רצון קונו בשלימות,

והרי כבר אמרו²⁰⁹, עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו".

אלא, שבדבריו הקדושים יש לעיין:

מפני מה, רמז הבורא ית"ש למשה רע"ה, בסנה, את עניינו של יוסף הצדיק ע"ה?

ובטעם הדבר נראה:

שהורה לו הבורא ית"ש בעניין זה, שדברי אמת הוא למד מהנהגותיו של יוסף הצדיק ע"ה,

ושזוהי הדרך, אשר דרכה יכול האדם לתקן את חטאו של אדם הראשון.

ט. כאשר נולד יוסף הצדיק ע"ה, אמרה רחל אמנו ע"ה²¹⁰, "ותהר ותלד בן, ותאמר, אֶסֶף אֱלֹהִים אֶת חֲרָפְתִּי. ותקרא את שמו יוסף, לאמר, יֹסֵף יְהוָה לִי בֶן אַחֵר".

ולכאורה, היתה רחל אמנו ע"ה, צריכה לקרוא ליוסף בשם "אֶסֶף", כהודאה על העבר - "אֶסֶף אֱלֹהִים אֶת חֲרָפְתִּי",

ולא בשם "יוסף", כבקשה על העתיד - "יוסף ה' לי בן אחר".

²⁰⁶ שמות, ג' - ב'.

²⁰⁷ היינו:

המילים "הסנה איננו אפל", עולים בגימטריא למניין 294,

וכמו כן, המילים "יסוד צדיק", יחד עם ח' האותיות ו-ב' הכוללים שבהם, עולים למניין זה.

²⁰⁸ דברים, לג' - טז'.

²⁰⁹ אבות, פ"ב מ"ד.

²¹⁰ בראשית, ל', כג' - כד'.

אלא, שבמעשה זה, לימדה אותנו רחל אמנו ע"ה, יסוד עצום עד למאוד, אשר בו
טמון כוחו של יוסף הצדיק ע"ה:

יוסף הצדיק ע"ה, נקרא על שם התפילה והבקשה לעתיד,

**שכן, לאחר שהאדם מודה להבורא ית"ש, על כל הטובות אשר עשה עמו, עליו
לצעוק ולבקש ממנו על העתיד.**

וכמאמרו של בן עזאי ²¹¹, **"וְנִתֵּן הַזֶּדֶה לְשֹׁעֲבֵר, וְצוּעֵק לְעֵתִיד לְבֹא"**.

זאת תורת העול"ה:

א. בעניין "ברכת המזון", האמורה בפרשתן במאמר הכתוב ²¹², **"וְאָכַלְתָּ
וְשָׂבַעְתָּ, וּבֵרַכְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ - עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ"**, כתב רבינו
האר"י זיע"א ²¹³, משם ה"זוהר הקדוש" ²¹⁴:

**"גם צריך שתדע, כי אף על פי שנתבאר לעיל, שבתוך הסעודה, אם הוא בחול,
יתעצב אל לבו על החרבן, כנזכר לעיל בשם הזוהר ²¹⁵,**

אמנם, בברכת המזון, אדרבא, צריך להראות שמחה יתירה בליבו

**וכמו שכתב בזוהר ויקהל ²¹⁶, על בועז, 'וַיֹּאכַל בָּעֵז, וַיִּשְׁתֶּה, וַיֵּיטֵב לְבָבוֹ' ²¹⁷, דבריו
על מזוניה בשמחה ובטוב לבב"**.

ב. כתב הגה"ק רבינו יצחק אביחצירא זיע"א - דמן טולאל ²¹⁸:

שברכת המזון, נרמזת במילת "השבת".

²¹¹ מסכת ברכות, פרק ט' משנה ד'.

²¹² דברים, ח' - י'.

²¹³ "שער המצוות", (פרשתן, מצוות ברכת המזון).

²¹⁴ פרשת "ויקהל", דף ריח' ע"א.

²¹⁵ פרשת "ויקהל", דף ריח' ע"א.

²¹⁶ דף ריח' ע"א.

²¹⁷ רות, ג' - ז'.

²¹⁸ בספרו הקדוש "השבת הגדול", (בפרשתן, מצווה תכח').

שכן, ראשי התיבות של מילת "השבת", הם: **"תברך ברכת המזון שמח"**.

ומבואר מדבריו הקדושים:

שברכת המזון תלויה במידת השמחה, ובנוסף היא קשורה ודבוקה ביום שבת קודש.

ג. כתב הגה"ק רבינו בנימין הכהן ויטלי זיע"א²¹⁹, ששמע "מאדם גדול"²²¹ - והוא הגה"ק רבינו יהודה הכהן זיע"א²²², שאמר לו משמו של המקובל האלוקי הגה"ק רבינו יהודה חביליו זיע"א²²³, שהיה אומר משמו של המקובל האלוקי הגה"ק רבינו משה קורדובירו זיע"א:

"שמתחילת בריאתו של עולם, היו ראויים הימים להיות מ-כ"ח שעות לכל אחד.

ולהיות שהיו ששת ימים שווים, ולא היה להם מושל וקצין,

ביקשו מהקדוש ברוך הוא: **שיתן להם, מלך גדול על כולם.**

ואמר להם²²⁴ -

רצונכם שאתן לכם יום אחד שיהא לכם מלך?

צריך שתגדלוהו משלכם, ותתנו לו ד' שעות מכל יום, ובזה יהיה לו שליטה עליכם.

והוא השבת!

²¹⁹ בספרו הקדוש "גבול בנימין", (מהדורה חדשה, חלק ב', דרוש ה' - ודרוש שני לשבת הגדול).

²²⁰ חתנו של הגה"ק רבינו משה זכות זיע"א, וחותנו של הגה"ק רבינו ישעיהו מרדכי באסאן זיע"א.

²²¹ כך הוא תוארו, על ידי רבינו זיע"א.

²²² הגה"ק רבינו אריה יהודה ליב כהן זיע"א, הוציא לאור עולם את כתבי אביו הגה"ק רבינו אפרים הכהן זיע"א, מחבר הספר שו"ת "שער אפרים".

²²³ ראש הישיבה בחברון, ותלמידו של הגה"ק רבינו בנימין הלוי זיע"א - שהיה מגורי האר"י (ויש הטוענים שהוא מחבר הספר "חמדת ימים").

²²⁴ היינו:

הקדוש ברוך הוא, השיב לטענתם של ששת ימי המעשה.

שנתנו לו ששת ימי המעשה כל אחד ד' שעות, הרי כד' שעות של יום השבת".
והנה, במאמר הכתוב ²²⁵, "גלמי ראו עיניך, ועל ספרך כלם יכתבו, ימים יצרו, ולו
אחד בָּהֶם", יש קרי וכתוב:
הקרי, הוא "ימים יצרו, ולו אחד בָּהֶם",
והכתיב, הוא "ימים יצרו, ולא אחד בָּהֶם".
והנה, ידועים ומפורסמים דברי רשב"י זיע"א ²²⁶, שכנסת ישראל היא בן הזוג של
השבת, וכדלהלן:
"אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, לכלן יש בן זוג, ולי אין בן
זוג.
אמר לה הקדוש ברוך הוא: כְּנִסְתִּי יִשְׂרָאֵל, הִיא בִּן זִוגִי".
ובעומק העניין, ביאר הגה"ק רבינו בנימין הכהן ויטלי זיע"א ²²⁷, את מאמר
הכתוב ²²⁸, במאמר הכתוב ²²⁹, "גלמי ראו עיניך, ועל ספרך כלם יכתבו, ימים
יצרו, ולו אחד בָּהֶם":
"ימים יצרו", כאשר יצר הבורא ית"ש את הימים, בעת בריאת העולם,
"ולא אחד בָּהֶם" ²³⁰ אחד בָּהֶם, לא היו ימים שלא היה להם בן זוג.
ברם, כאשר ביקשו הימים מלך עליהם, וכל אחד מן הימים תרם ד' שעות מחלקו,
ונברא יום השבת,
אזי, "ולו" ²³¹ אחד בָּהֶם, והיינו, שיום אחד בבריאה - יום השבת, היה ללא בן
זוג.

²²⁵ תהילים, קלט' - טז'.

²²⁶ בראשית רבה, פרשה יא', ח'.

²²⁷ בספרו הקדוש "גבול בנימין", (מהדורה חדשה, חלק ב', דרוש ה' - ודרוש שני לשבת הגדול).

²²⁸ תהילים, קלט' - טז'.

²²⁹ תהילים, קלט' - טז'.

²³⁰ כפי הכתיב שבפסוק.

והנה, בעניין הקרי והכתיב הנזכרים לעיל, יעויין בדברי רבותינו ז"ל²³², שדרשו בזה:

"זה יום שבת לישראל".

ובביאור העניין, כתב הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א²³³:

"היינו, שעל ידי השבת, ניתן צורה בימי החול, כשם שהנשמה נותנת כוח לגוף.

ונתינת הצורה, תלויה בזכירה.

ולכן, הכתיב, הוא "וְלֹא", לפי שאין יום השבת דומה בכלל לשאר ימים, שהם החומר והוא הצורה,

אבל הקרי, הוא "וְלוֹ", שעל ידי השבת, יש קשר גם לימי המעשה עמו".

ודבריו הקדושים, יתבארו ויתבררו כמין חומר, על פי דבריו הנזכרים לעיל, של הגה"ק רבינו בנימין הכהן ויטלי זיע"א²³⁴:

"ולכן, הכתיב, הוא "וְלֹא", לפי שאין יום השבת דומה בכלל לשאר ימים, שהם החומר והוא הצורה"²³⁵: **שכן, יום השבת, לא נוצר כ-ו' ימי המעשה.**

אבל הקרי, הוא "וְלוֹ", שעל ידי השבת, יש קשר גם לימי המעשה עמו"²³⁶: **שכן, כאשר ימי המעשה המליכו את השבת עליהם, ותרמו מחלקם בעבור השבת, אזי השבת היא "הלב המולך על ששת ימי המעשה".**

ד. **שבת, היא מקור הברכה, וכפי שכתב ה"זוהר הקדוש"²³⁷, "וְכִלְהוּ שְׁתַּתָּא יוֹמִין, מֵהָהוּא שְׁלִימוֹ מִתְבָּרְכָן"²³⁸.**

²³¹ כפי הקרי שבפסוק.

²³² תנא דבי אליהו, (רבה, פרק א').

²³³ בפרשת "יתרו", עמודים תקעב'-תקעג'.

²³⁴ בספרו הקדוש "גבול בנימין", (מהדורה חדשה, חלק ב', דרוש ה' - ודרוש שני לשבת הגדול).

²³⁵ לשונו הקדוש של הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א.

²³⁶ לשונו הקדוש של הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א.

²³⁷ פרשת "יתרו", דף פח' ע"ב.

וכן כתב עוד ב"זוהר הקדוש" ²³⁹, "כָּל בְּרָכָאן דְּלִעִילָא וְתַתָּא, בְּיוֹמָא שְׁבִיעָא תַלְיִין" ²⁴⁰,

ויעויין עוד, בדבריו של רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, על מאמר הכתוב ²⁴¹, "וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ, כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכָל מְלָאכָתוֹ - אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת":

"ולמה שפירש בזוהר, כי ביום השבת משתלשל השפע של כל ששת ימי המעשה,

יכוין על זה אומרו 'ויברך', כי בו ציווה ה' את הברכה, לחיות העולמות".

ה. הנה, ברכת המזון, כמוה כשבת!

שכן, שבת קודש, זנה ומפרנסת את כל ימות השבוע - וזאת לאחר שקיבלה את כוחה מהם,

ושבת קודש, היא בבחינת השמחה - "ישמח משה" ²⁴².

וכבר נתבאר לעיל ²⁴³, שיעקב אע"ה - ויוסף הצדיק ע"ה - ומשה רע"ה, היו קשורים זה בזה, בבחינת "טוב" שהיה שייך בהם,

ועוד נתבאר לעיל ²⁴⁴, שיעקב אע"ה ומשה רע"ה, היו קשורים ודבוקים זה בזה, ובייחוד בעניין מידת הענווה.

²³⁸ דהיינו:

שכל ששת הימים הבאים לאחר השבת, מתברכים מכוח קדושת השבת.

²³⁹ שם, דף פח' ע"א.

²⁴⁰ דהיינו:

שכל הברכות שבעולמות העליונים והתחתונים, תלויים ביום השביעי, שהוא יום השבת.

²⁴¹ בראשית, ב' - ג'.

²⁴² וכמו שנתבאר לעיל באות ח'.

²⁴³ באות ג'.

²⁴⁴ באות ד'.

ואם כן, בעת ברכת המזון, מתחבר האדם לדרגת שבת קודש, בחינת השפע המשפיע, שהיא דרגתו של יוסף הצדיק ע"ה²⁴⁵,

ובעבור אותו החיבור, צריך להיות האדם בבחינת השמחה, אשר היא מידתו של יוסף הצדיק ע"ה²⁴⁶, ואף מידתו של משה רע"ה אשר למד ממנו²⁴⁷.

ו. כאשר נמצא האדם במידת השמחה, הוא נמצא באופן מתמשך בבקשת השפע מן הבורא ית"ש,

וכפי בחינתו של יוסף הצדיק ע"ה, אשר נקרא על שם הבקשה לעתיד²⁴⁸.

ובפרט, כאשר נמצא האדם במידת השמחה בעת ברכת המזון, בהיותו מתחבר אל בחינת שבת קודש - בחינת יוסף הצדיק ע"ה²⁴⁹,

אזי, מתקיים בו מאמר הכתוב²⁵⁰, "וְיוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ, הוּא הַמְּשָׁבִיר לְכָל עַם הָאָרֶץ, וַיָּבֵאוּ אֶחָיו יוֹסֵף, וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ אַפְּסִים אָרְצָה".

ז. והן הם דבריו של בעל "ספר החינוך" זיע"א²⁵¹:

"כך מקובל אני מרבתי, ישמרם א-ל: שכל הזהיר בברכת המזון, מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו",

שכן, בחינת ברכת המזון כמוה כמצוות שמירת שבת קודש.

ומעתה נמצינו למדים:

שעל ידי הזהירות בברכת המזון, בכוחו של האדם לכפר את חטא מכירת יוסף הצדיק ע"ה, ולסלק את עול הגלות.

²⁴⁵ וכמו שנתבאר לעיל באות ב'.

²⁴⁶ וכמו שנתבאר לעיל באותיות ה'-ו'-ז'-ח'.

²⁴⁷ וכמו שנתבאר לעיל באות ח'.

²⁴⁸ וכמו שנתבאר לעיל באות ט'.

²⁴⁹ וכמו שנתבאר לעיל באות ב'.

²⁵⁰ בראשית, מב' - ו'.

²⁵¹ מצווה תל'.

וכאשר הוא דבוק וחיבוק בעניינו של יוסף הצדיק ע"ה, הן בעניין שמירת שבת קודש והן בעניין ברכת המזון, אזי, הוא זוכה לשפע גדול ונשגב, ברוחניות ובגשמיות. והוא ביאור מאמר הכתוב ²⁵², "בְּרִכַּת יְהוָה הִיא תַעֲשִׂיר, וְלֹא יוֹסֵף עֲצָב עֲמָה": והיינו, "בְּרִכַּת ה' הִיא תַעֲשִׂיר", בתנאי אחד ויחיד, "וְלֹא יוֹסֵף עֲצָב עֲמָה". יתן ה' יתברך, ונזכה לזה. אמן.

²⁵² משלי, י' - כב'.

לרפוא"ש

הרב רפאל פנחס בן מרים רמו
רפאל מנחם בן רות רדואה
הרב יוסף בן רחל
חיים נתן צבי בן שרה
מרדכי בן רינה
מאיר בן נעמי
אליהו לוזון בן גד

~~~~~

שושנה סולטנה בת מרים
שרה בת סוליקא
דינה בת סוליקא
אסתר בת תמר
שרית בת גילה
פאני פרחח בת רחל

"וְצִתֵּיתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וְשֵׁם"

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרליה ע"ה
- רבקה סימוני ע"ה (לבית איבגי) בת הרבנית שרה שתחי'
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוגי) בת גרסיה ע"ה
- אריקה ביננבאוס ע"ה (לבית פינקסוביץ) בת יוסף וברטה שיחי'
- חנה אילוז בת פרחא ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של הקדושים אשר נרצחו על קידוש ה'

בחג "שמחת-תורה" תשפ"ד